

PÉNZÜGYI SZERVEZETEK
ÁLLAMI FELÜGYELETE
HUNGARIAN FINANCIAL
SUPERVISORY AUTHORITY

Tájékoztatás

**a felügyeleti felülvizsgálati folyamat (SREP) keretében kiemelten kezelt
kockázatos portfóliókról és a hozzájuk kapcsolódó többlet-tőke előírásáról**

2009. május 8.

A Felügyeleti Felülvizsgálati Folyamat (SREP) útmutató részét képezi az 1. számú melléklet, amely áttekinti azokat a kockázatvállalásokat, kockázatos portfóliókat, amelyek tekintetében a Felügyelet az intézmények belső tőkeszükségletének számításakor többlet tőkét vár el, illetve amelyek vonatkozásában a SREP során ezt fokozott figyelemmel ellenőrizni fogja. Az itt közzétett kockázatos portfóliókat a Felügyelet félévente felülvizsgálja, és szükség esetén módosítja.

A kockázatos portfóliók közé a Felügyelet olyan kockázatokat emel be, melyek az elemzési – felügyelési információk alapján a magyar piacon jelen lévő és különös felügyeleti aggodalomra okot adó kockázatok, és kezelésükhöz a SREP alapján elvárható és indokolt a többlettőke tartása az érintett intézményektől. Az előírással alapvetően két felügyeleti célt kívánunk elérni:

- Egyes kockázatok tekintetében fel kívánjuk hívni az érintett intézmények figyelmét arra, hogy a tevékenység kockázatát olyan jelentősnek találjuk, hogy fedezésükhöz indokoltnak tartjuk a 2. pillér alatti többlettőke képzését, amit azonban az alkalmazott kockázatkezelési módszerek színvonalához kötötten 0-100% közötti sávban határozzunk meg. Azon intézmények esetében, amelyeknél az alkalmazott kockázatkezelési módszerek magas szintűek, a vonatkozó felügyeleti ajánlásoknak megfelelnek, 0%-os a többlettőke előírás, a gyenge színvonalú kockázatkezelés esetén 100%-os az előírás.
- Egyes kockázatok (termék, tevékenység, gyakorlat) esetében felügyeleti cél a piac védelme a kockázat kontrollálatlan terjedésétől. Ebben az esetben a kockázatot olyan jelentős mértékűnek találjuk, amely még fejlett kockázatkezelési módszerek mellett is komoly veszélyeket hordoz az adott intézmény, az intézmény ügyfelei, és az egész piac tekintetében. E kockázatok esetében az alkalmazott kockázatkezelés színvonalának megfelelően 50-100%-os pótlólagos tőke előírást alkalmazunk a kockázatok megfelelő tőkével való fedezettségének biztosítása érdekében.
- Egyes kockázatok esetében a piaci folyamatok alapján tartjuk szükségesnek egységesen, valamennyi érintett piaci szereplőre nézve felhívni a figyelmet a kockázatok növekedésére, és az ennek megfelelő tőkeszükséglet biztosítására. Ezekben az esetekben a többlet tőkeszükséglet számítására egységes metódust adunk meg.

Az itt megjelölt kockázatokon kívül a Felügyelet a CRD mellékletében megjelölt kockázatos portfóliókat az 1. pillér keretében figyelemmel kíséri, amennyiben ezekre a portfóliókra az 1. pillér alatt kell a CRD és ennek megfelelően a Hkr. 16§ (1) –(2) bek. alapján tőkét képezni.

A 2. pillér keretében nyilvánosságra hozott kockázatos portfóliók mindig kapcsolódnak a [Felügyeleti Tanács meghirdetett felügyelési prioritásaihoz](#) is.

A Felügyelet által kiemelten kezelt kockázatok, melyek a CRD hatálya alá tartozó intézményeknél felmerülhetnek

Jen alapú hitelezés

Kapcsolódó 2009-re meghirdetett felügyeleti prioritás: likviditás, hitelkockázat

A japán jenben denominált devizahitel a látható hitelköltség szempontjából kedvezőnek tűnő, viszont ezzel egyidejűleg különösen kockázatos hiteltermék. Az adóst az euróban és a svájci frankban denominált hitelekhez képest jelentősen nagyobb mértékű valutaárfolyam-kockázat, a hitelezőt pedig ennek megfelelő mértékű közvetett hitelkockázat terheli. Ennek oka az, hogy

a belföldi hiteladósok körében a japán jen kötelezettségekkel szembeni természetes fedezet (jövedelem, bevétel vagy követelés) csak csekély mértékben, lakossági és kisvállalati körben pedig szinte egyáltalán nem áll rendelkezésre.

Emellett a japán jen a magyar forinttal szemben különösen nagy ingadozási hajlamú valutának számít, napi árfolyamadatainak történeti szórása pedig jóval nagyobb az euró és a svájci frank esetében mérhetőnél. Ez azzal magyarázható, hogy a magyar és a japán gazdaság között semmilyen szoros konjunkturális kapcsolat, illetve a forint és a japán jen között semmilyen intézményes kapcsolat nem található. Ellenkezőleg, globális piaci korrekciók esetén a két valuta jellemzően egymással szemben mozog, mert a kamatkülönbségre alapozott valutaügyletek körében ellentétes szerepet töltenek be: a forint célvaluta, a jen finanszírozó valuta. Végül, a japán jen az elmúlt néhány évben jelentősen leértékelődött, az Eurótérrel szembeni vásárlóerő-paritásától jelentősen elmaradó szintre. Ebből következően jelentős felértékelődési potenciállal rendelkezik. A japán jen hitelnek az árfolyamkockázat szempontjából tehát mind a volatilitási, mind pedig a trendkockázata számottevő.

A japán jen hitelként megjelenő kihelyezések nagykereskedelmi forrásokból történő finanszírozása a benne rejlő különösen nagy hitelkockázat miatt az átlagos hitelkihelyezések finanszírozásánál nehezebb lehet, és a szokásosnál nagyobb likviditási kockázattal jár.

A jen alapú hitelezés esetében a felügyeleti cél a piac védelme a kockázat kontrollálatlan terjedésétől. Mivel az állományok felépülésének kezdeti szakaszában vagyunk, a többléteke előírást a SREP módszertan 2008. évi nyilvánosságra hozatalát követően érvényesíti a Felügyelet a portfólió azon részére, amely ez után az időpont után épül fel. Többlet tőkeszükséglet előírható mértéke az egyes intézmények konkrét adatainak ismeretében: az érintett portfólió 1. pillér alatti tőkeszükségletének 50-100%-a.

Hitelezési feltételek fellazulása a lakossági szegmensben

Kapcsolódó 2009-re meghirdetett felügyeleti prioritás: likviditás, hitelkockázat, stratégia

A magyar pénzügyi szektorban a kimagasló jövedelmezőség biztosítása érdekében az utóbbi időben a hitelezési feltételek folyamatosan lazulnak. A lakosság eladósodottsága ezzel párhuzamosan nő, a rendelkezésre álló jövedelemhez mért adósságráta 2007 végén már 51%-os volt. Az adósságszolgálati ráta 2007 végére 13%-ot ért el, amely már érdemben meghaladja az Eurótérrel 10,5% körüli átlagát.

A lakosság fokozódó hitelszolgálati leterheltsége mellett növekedett a hitel/fedezet arány, illetve a kezdetben kedvező, később szigorodó feltételekkel kínált türelmi idős konstrukciók kínálata; a kizárólagosan eszközfedezet alapján nyújtott hitelek állománya és folyamatosan kitolódnak a futamidők.

A hitelfeltételek lazulása azzal a veszéllyel jár, hogy egyre nő a gyengébb minőségű adósoknak folyósított hitelállomány, amely a hitelkockázat látens növekedését eredményezi. Ez a látencia azonban – ahogy azt a subprime hitelválság látványosan megmutatta – az évek múlásával láthatóvá válik, amikor is már sokkal nehezebb a kockázat kezelése, mind a Felügyelet, mind a hitelintézetek oldaláról sokkal több energiaráfordítást igényel. Ezért, tanulva a nemzetközi eseményekből, a Felügyelet előrelátóan kíván cselekedni, a probléma keletkezése pillanatában kíván beavatkozni, hogy elejét vegye a gyengébb minőségű adósoknak kihelyezett hitelállomány kontrollálatlan növekedésének.

A felügyelet a hitelfeltételek lazulásának tekinti, ha a termék kondíciói, illetve a folyósítás körülményei között a következő feltételek előfordulnak:

1. 80%-nál magasabb LTV¹ a jelzáloghitelek és a gépjárműhitelek esetében;
2. jövedelemigazolás nélküli finanszírozás;
3. önrész nélküli finanszírozás a jelzáloghitelek és a gépjármű hitelek esetében;
4. a finanszírozott eszköz élettartamával nem harmonizáló futamidő hosszabbodás;
5. több éves, kamatra és tőkére kiterjedő türelmi idő;
6. futamidő végi egyösszegű visszafizetés.
7. fedezet nélküli finanszírozás; azon „fedezet nélküli finanszírozás” esetén kell többlettőkét képezni, ahol
 - nincs jövedelemigazolás a hitelbírálathoz (pl. munkáltatói igazolás, APEH igazolás, stb.) VAGY
 - a Bank nem tudja bizonyítani, hogy érdemben vizsgálta az ügyfél hitel/fizetőképességét (pl. nincs az ügyfél hitel múltjára, hitelképességére, számlamúltjára vonatkozó érdemi információ), ÉS
 - a bank nem működtet megfelelő színvonalú monitoring és adósságbehajtó rendszert, amely alapján az ügyfél fizető/hitelképességét folyamatosan vizsgálni képes. (Hitelkártya termékek esetén a megfelelő színvonalú monitoring gyakorlatban azt kellene feltételezze, hogy a banknak rálátása van az ügyfél rendszeres jövedelmére, azaz az ügyfél hitelszámláján kívül pl. folyószámlával IS rendelkezik adott banknál.)
8. az ügyfél eladósodottsága: adósságszolgálat (teljeskörű, ismert) / adósságszolgálat céljaira rendelkezésre álló összes jövedelem, 50%-ot meghaladó szintje, ahol az adósságszolgálat az ismert adósságokkal kapcsolatban felmerülő tőke és kamatfizetések együttes összegét kell, hogy jelentse, az utóbbit a teljes hiteldíj szintjén (nyilvánosságra hozatalt követő fél év türelmi idő után folyósított állományra)

A hitelezési feltételek lazulása esetében a felügyeleti cél a piac védelme a kockázat kontrollálatlan terjedésétől. Mivel az állományok felépülése már előrehaladott állapotban van, a többlettőke előírást a SREP módszertan nyilvánosságra hozatalát követően fél év türelmi idő beiktatásával érvényesíti a Felügyelet, és akkor kezdi meg az előírást, amennyiben a türelmi idő letelte után értékesít az intézmény a fentieknek megfelelő kondíciójú termékeket. Az 1-7 pont esetében az előírás 2008. májusában, a 8. pont 2009. májusában került nyilvánosságra. Többlet tőkeszükséglet előírható mértéke az egyes intézmények konkrét adatainak ismeretében: az érintett portfólió 1. pillér alatti tőkeszükségletének 50-100%-a.

Gépjármű-finanszírozás, amennyiben az adott intézmény eljárásaiban nem követi a Felügyelet 1/2007-es számú, a gépjármű-hitelezéssel és –lízingsel foglalkozó pénzügyi intézmények vezetőinek címzett vezetői körlevelében megfogalmazott ajánlásokat

Kapcsolódó 2009-re meghirdetett felügyeleti prioritás: likviditás, hitelkockázat

Az elmúlt években gépjármű-finanszírozást végző szereplőknél – elsősorban a pénzügyi vállalkozásoknál - a finanszírozás feltételeinek fokozatos lazulása ugyan lehetővé tette az ezzel összefüggő portfólió méretek látványos növekedését, azonban a finanszírozó vállalkozások és – számos esetben a tulajdonosi körből származó – refinanszírozó

¹ *A pénzügyi közvetítőrendszer felügyeletét érintő egyes törvények módosításáról szóló 2009. évi XIII. törvény a hitelintézeti törvényt egy olyan paragrafussal egészítette ki, amely mind egyedi (100%) mind portfólió szinten (70%) meghatározza az ingatlan fedezett kitétségek esetében a vállalható kitétség maximális mértékét az ingatlan piaci értékéhez képest. Az aktuális piaci kockázatok továbbra is szükségesé teszik, hogy a felügyeleti többlet tőkekövetelmény előírás a jogszabályi korláthoz képest szigorúbb legyen (70 helyett 80%, illetve az ingatlan fedezett kitétségeken túl a gépjármű hitelekre is értelmezve).*

hitelintézetek kockázati étvágyának növekedése elszakadt a kockázat-kezelés, valamint a csoportirányítás terén szükséges arányos lépések és fejlesztések megtételétől. Ez a folyamat egyrészt a piaci szegmens korrekciót igénylő torzulásához vezetett, másrészt jelentős, esetenként milliárdos veszteséget eredményezett az érintett intézmények és refinanszírozóik, tulajdonosaik számára.

A növekedési kényszert a pénzügyi vállalkozások és az autókereskedők között kialakult kapcsolatrendszer is táplálja. A forráskihelyezés az autókereskedőkön keresztül történik, akik számos esetben nem a gépjármű-értékesítésből és a gépjárműhez szorosan kapcsolódó szolgáltatásokból (szerviz, alkatrész-beszerezés, stb.), hanem az értékesített finanszírozási konstrukciók után kapott jutalékokból tartják fenn magukat. Emellett bizonyos esetekben előfordul az is, hogy az autókereskedés kialakításához is a finanszírozó biztosítja a forrást, így kétszeresen is érdekelté válik a kereskedő sikerében. Ezek a folyamatok a finanszírozó pénzügyi vállalkozások, illetve a mögöttük álló refinanszírozó intézmények számára is kockázatokat hordoznak.

A hitelezési feltételek lazulása esetében a felügyeleti cél a piac védelme a kockázat kontrollálatlan terjedésétől. Mivel az állományok felépülése már előrehaladott állapotban van, a többlettőke előírást a SREP módszertan nyilvánosságra hozatalát követően fél év türelmi idő beiktatásával érvényesíti a Felügyelet, és akkor kezdi meg az előírást, amennyiben a türelmi idő letelte után értékesít az intézmény vagy olyan intézményt refinanszíroz, aki értékesít a hivatkozott 1/2007 számú vezetői körlevél által kifogásolt kondíciójú termékeket. Az összevont alapú felügyelet alá tartozó kitétségeket a Felügyelet szigorúbban bírálja el. Többlet tőkeszükséglet előírható mértéke az egyes intézmények konkrét adatainak ismeretében: az érintett portfólió 1. pillér alatti tőkeszükségletének 50-100%-a.

Hitelnyújtás Magyarországnál alacsonyabb szuverén hitelminősítésű országban rezidens adós számára

Kapcsolódó 2009-re meghirdetett felügyeleti prioritás: likviditás, hitelkockázat

A feltörekvő piaci státuszú országokba történő hitelezés mind az elérhető volumennövekedés, mind a kamatmarzs szempontjából kedvezőnek tűnő lehetőség a magyar hitelezők számára. A gyors hitelexpanzió azonban a makrogazdasági és pénzügyi stabilitás szempontjából kockázatokat hordoz, a magas kamatmarzs pedig alacsonyabb szuverén kockázati besorolású célországok esetén a hitel közvetlen kereskedelmi kockázatán felül további kockázati tényező – a célország makrogazdasági stabilitását és az adósságszolgálati fizetésekhez kapcsolódó transzferkockázatot jellemző országgkockázat – jelenlétére utal. Ebből a szempontból a Magyarországnál rosszabb szuverén hitelkockázati besorolású célországok rezidenseivel szemben fennálló hitelkövetelés a hasonló kereskedelmi kockázatú magyarországi követeléseknél magasabb hitelkockázati szintet képvisel.

Az alacsonyabb szuverén hitelminősítésű országban rezidens adós számára nyújtott hitelek esetén a felügyeleti cél a tevékenység magas kockázatára való figyelemfelhívás. A magas kockázat mellé az ICAAP logikája szerint indokolt a többlettőke tartása. Mivel az ICAAP útmutató részletesen foglalkozik az országgkockázat kezelésével, a többlet tőkeszükséglet előírható mértéke két módszer szerint számolható:

1. Az ICAAP-SREP útmutatóban az országgkockázati tőkekövetelményre vonatkozó előírásoknak megfelelően.
2. Az ettől eltérő, de a Felügyelet által elfogadott saját módszert használó intézmények esetében szükséges, hogy többlet tőkeszükséglet nagysága a saját módszer esetén is elérje vagy meghaladja az ICAAP-SREP útmutatóban leírtak alapján számított tőkeszükséglet 30-100%-át.

A devizaárfolyamkockázat tőkekövetelményének számítása a volatilis piaci körülmények fennálltaig

Kapcsolódó 2009-re meghirdetett felügyeleti prioritás: likviditás, hitelkockázat

Véleményünk szerint a közgazdaságilag szükséges tőkekövetelményt jelenleg a VaR alapú számítás tükrözi megfelelően, ezért szükségesnek tartjuk, hogy a SREP felülvizsgálat keretében 2009. július 1-től (visszavonásig) minden bank egy egységesen képletezett, azonos időszaki adatokon számolt (felügyeleti) modell segítségével is határozza meg az árfolyamkockázat tőkekövetelményét, és a sztenderd módszer szerinti és a modell szerinti számítás különbsége a SREP keretében meghatározott többlet tőkekövetelményként jelenjen meg a bankok számára. Az említett (felügyeleti) modellt a Felügyelet az adott időpontra rendelkezésre bocsátja. A modell felhasználóbarát, a bankok által könnyen kitölthető, versenysemleges.

A szövetkezeti hitelintézetek esetében nem tartjuk szükségesnek az előírás kötelező alkalmazását, mivel a kockázatuk ezen a téren nem jelentős.

A Felügyelet által kiemelten kezelt kockázatok, melyek a CRD hatálya alá tartozó, 1 milliárd forintnál kisebb szavatoló tőkével rendelkező hitelintézeteknél merülhetnek fel elsősorban

Országhatáron átnyúló szolgáltatások, illetve fióknyitás külföldön

Kapcsolódó 2009-re meghirdetett felügyeleti prioritás: stratégia

A Felügyelet megítélése szerint az országhatáron átnyúló szolgáltatások, illetve a külföldi fióknyitás jelentős szakmai és infrastrukturális többlet erőforrásokat igényel, melyet csak a jogszabályban minimálisan meghatározott tőkeszintnél magasabb tőkeerővel rendelkező hitelintézetek képesek megfelelő szinten biztosítani. A Felügyelet ezért az egymilliárd forintnál alacsonyabb szavatoló tőkével rendelkező hitelintézetek esetében nem tartja kívánatosnak a határon átnyúló szolgáltatások beindítását, vagy a külföldön történő fióknyitást.

Többlet tőkeszükséglet előírható mértéke az egyes intézmények konkrét adatainak ismeretében: az érintett portfólió 1. pillér alatti tőkeszükségletének 50-100%-a.

Pénzügyi vállalkozás tevékenységét refinanszírozó hitel

Kapcsolódó 2009-re meghirdetett felügyeleti prioritás: hitelkockázat

A pénzügyi vállalkozások tevékenységének finanszírozása során előfordul, hogy a hitelintézetek olyan konstrukciókat finanszíroznak, melyeket a pénzügyi vállalkozások vállalnak és amelyek kockázatait a döntési eljárások különbözősége, illetve a rendelkezésre bocsátott információk elégtelensége következtében a finanszírozó hitelintézet nem képes

kellő mértékű kontroll alatt tartani. Ugyanakkor ezeknél a vállalkozásoknál gyakran tapasztalható a hitelezési feltételek fellazulása, ami az ilyen társaságokat finanszírozó hitelintézetek számára áttételesen egyre nagyobb kockázatot jelent.

A Felügyelet tapasztalatai szerint több esetben előfordult, hogy az ilyen konstrukcióban finanszírozó jellemzően kisebb tőkeerővel rendelkező hitelintézeteknek ebből eredő veszteségei voltak.

A pénzügyi vállalkozások alacsonyabb tőkeerővel rendelkező hitelintézetek által történő finanszírozása esetében a felügyeleti cél az intézmények figyelmének felhívása a fokozott körültekintésre és óvatosságra. A Felügyelet célja az, hogy a hitelintézetek csak a kockázatkezelési eljárásaikkal és kockázatfelmérő képességükkel arányos kockázatokat vállaljanak. A Felügyeletnek nem célja ezen üzletág visszaszorítása. Tőketöbblet előírással tehát csak akkor fog élni, ha az érintett intézmények nem tartják be a kockázatvállalásra vonatkozó jogszabályi előírásokat és felügyeleti ajánlásokat, ugyanakkor éppen a negatív tapasztalatok alapján kiemelt figyelmet vár el és maga is így fog eljárni. Többlet tőkeszükséglet előírható mértéke az egyes intézmények konkrét adatainak ismeretében: az érintett portfólió 1. pillér alatti tőkeszükségletének 0-100%-a.

Work out cégekbe történő befektetések, vagy azok finanszírozása

Kapcsolódó 2009-re meghirdetett felügyeleti prioritás: stratégia, hitelkockázat

A Felügyelet negatív tapasztalati alapján meg kívánja nehezíteni, hogy work out cégekbe történő befektetésekkel, illetve ezek finanszírozásával a tényleges problémák kezelése, feltárása és könyvekben történő valós bemutatása elhúzódjon. Nem cél azonban a tevékenység ellehetetlenítése, így *tőketöbblet előírásra mindig csak az egyedi esetek és körülmények mérlegelése alapján fog sor kerülni*. A Felügyelet ezen portfóliók kezelésére a tőkeszükséglet felülvizsgálati folyamatban kiemelt figyelmet kíván fordítani.

Többlet tőkeszükséglet előírható mértéke az egyes intézmények konkrét adatainak ismeretében: az érintett portfólió 1. pillér alatti tőkeszükségletének 0-100%-a.

Faktoring állományok

Kapcsolódó 2009-re meghirdetett felügyeleti prioritás: hitelkockázat

A faktoring állományok kiemelt kezelését az indokolja, hogy a hitelintézetek és azon belül is elsősorban a relatív kisebb tőkeerővel rendelkező szövetkezeti hitelintézetek jelentős veszteségeket szenvedtek el a faktor üzletágban az elmúlt években. Nem cél azonban az üzletágat prudensen, „klasszikus módon” művelő intézményeket ebben az egyébként fontos üzletágban versenyhátrányba hozni. *Tőketöbblet előírással tehát csak akkor fog a Felügyelet élni, ha az érintett intézmények nem tartják be a kockázatvállalásra vonatkozó jogszabályi előírásokat és felügyeleti ajánlásokat.*

Többlet tőkeszükséglet előírható mértéke az egyes intézmények konkrét adatainak ismeretében: az érintett portfólió 1. pillér alatti tőkeszükségletének 0-100%-a.